

میکے سیدما ۳

ویلیام فیلیپس
ترجمہ رحیم قاسمیک

چاپ چہارم

فهرست ■

۷ مقدمه: انواع فیلم
۹ فصل اول: درک فیلم از خلال مضمون
۱۰ مضامین و بسترهایی که فیلم بر اساس آن‌ها ساخته می‌شود
۷۰ نسخه‌ای از فیلم که می‌بینیم
۷۵ قدرت تفکیک و شفافیت
۸۱ فضایی که فیلم در آن دیده می‌شود
۹۰ چکیده فصل
۹۷ فصل دوم: تفکر درباره فیلم
۹۸ انتظارات تماشاگر و ارتباط متقابل با فیلم
۱۱۱ انواع معانی در فیلم
۱۵۰ عوامل مؤثر بر نحوه تفکر درباره فیلم‌های سینمایی
۱۷۳ چکیده فصل
۱۷۹ نوشتن نقد و بررسی فیلم
۱۸۱ فصل سوم: خواندن و نوشتن درباره فیلم و سینما
۱۸۲ نکاتی درباره خواندن
۱۸۴ نوشتن معانی واژه‌های اصلی
۱۸۷ نوشتن نقد یا یادداشت بر فیلم
۲۱۱ فصل چهارم: نمونه‌ای از یک شرح و تحلیل: «بازیگر»
۲۱۲ شرح داستان فیلم
۲۱۴ تجزیه و تحلیل
۲۲۷ رمان و فیلم
۲۴۱ واژه‌نامه مصور
۳۰۵ اعلام

فصل اول

درک فیلم از خلال مضمون

مضمون چیزی است که مردم برای درک معنا و اطلاعات جدید مورد استفاده قرار می‌دهند. واژه‌ای که به تنهایی غریب جلوه می‌کند، در چارچوب یک جمله معنای درست خود را می‌رساند. مکانی که ناآشنا به نظر می‌رسد، وقتی روی نقشه مشخص می‌شود آشنا تر به نظر می‌آید. رخدادی منفرد که به خودی خود معنای خاصی ندارد، در چارچوب تاریخ مفهوم ویژه‌ای می‌یابد. مضمون است که اطلاعات را به دانش بدل می‌کند و زیربنای تفاوت میان «انبار» و «موزه» است.

هرتز، هنر چیست^۱، ۱۹۹۹

همه ما گله و شکایت افرادی را شنیده ایم که از این موضوع عصبانی شده‌اند که یک کلمه از حرف آن‌ها را گرفته‌اند و بدون این که مضمون سخنان او را در نظر بگیرند، آن را بزرگ کرده‌اند، طوری که معنای مخدوش و نادرستی از آن ارائه شده است. حالت عکس آن هم این است که اگر حرفی در بستر و مضمون درستش مطرح شود، به احتمال زیاد درست

1. What Is Art?

می دهد. در نتیجه موقعی که فیلم را مشاهده می کنید، متوجه می شوید که چرا تمرکز فیلم بر یک یا چند شخصیت اصلی نیست بلکه بر توده های مردم است. از سوی دیگر، درک می کنید که چرا فیلم، هوادار یک گروه (پرولتاریا یا طبقه کارگر) است. تصورش را بکنید که پیش از تماشای فیلم جذابیت مرگبار^۱، به شما بگویند کمی پیش از اکران فیلم در سال ۱۹۸۷، ماجرای گسترش شیوع ایدز سبب شده بود رسانه ها هشدارهای فراوانی در مورد خطرات روابط جنسی بدون پیشگیری منتشر کنند. در ضمن متوجه می شوید در دهه ۱۹۸۰ عده کثیری از مردان آمریکایی موقعیت شغلی و حرفه ای خود را از سوی جمعی از زنان موفق، مستقل به لحاظ مالی، متمرکز روی موفقیت حرفه ای، در خطر می دیدند یا دست کم نگران این مسأله بودند. وقتی این فیلم را می بینید، متوجه می شوید که این اثر، پیامدهای یک ارتباط را به نمایش می گذارد و همچنین خواهید دید که فیلم تصویر ناخوشایندی از این زن نشان می دهد. به این ترتیب، تماشاگر می فهمد که چگونه می توان جذابیت مرگبار را به عنوان محصول زمان و مکان آن، یعنی آمریکا در دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، بهتر درک کند. سرانجام تصور کنید مشغول تماشای فیلم دنیای آپو^۲ محصول ۱۹۵۸ از کشور هند هستید و می بینید چطور زن و شوهر جوان فیلم - که گرچه به وضوح همدیگر را دوست دارند - هرگز [...] رد و بدل نمی کنند. کمی بعد در می یابید که مقررات سانسور حاکم بر سینمای هند در آن ایام، مانع از نمایش ابتدایی ترین ابراز علاقه زناشویی می شد و در نتیجه محبت و علاقه زوج ها باید به شیوه های دیگری نشان داده می شد (تصویر ۱-۱). در این سه نمونه و نمونه های بی شمار دیگر، اطلاع از این که فیلم مورد نظر در چه زمان و چه شرایطی ساخته شده، به تماشاگر کمک می کند فیلم را بهتر بفهمد.

فیلم سازان و نمایش دهندگان فیلم ها معمولاً این نکته را در نظر می گیرند که تماشاگران چقدر با مضمون و پس زمینه فیلم آشنایی دارند. بیشتر فیلم سازان بنا را بر این می گذارند که تماشاگران آنان تا حدودی با مضمون فیلم آشنا هستند. اگر فیلم ساز احساس کند این

فهمیده خواهد شد. همان طور که در این فصل نشان خواهیم داد، اطلاعات در مورد: (۱) شرایط اجتماعی و عمومی در پیش از تولید فیلم و هنگام تولید آن، (۲) نسخه ای که اکران می شود و (۳) شرایط حاکم بر موقعیتی که فیلم طی آن مشاهده می شود، به تماشاگران کمک می کند درک کامل تری از فیلم به دست آورند.

بسترها و مضامین محتمل زیادی برای هر فیلم وجود دارد که جای بحث همه آن ها در این جا نیست. در بخش اول این فصل، پنج مضمون را معرفی می کنیم: رویکردهای اجتماعی و سیاسی، سانسور، قراردادهای هنری، محدودیت های مالی و مسائل تکنیکی فیلم سازی. در بخش دوم این فصل، که به نسخه اکران شده مربوط است، به نسخه های مختلف فیلم که می توانند وجود داشته باشند خواهیم پرداخت. بخش سوم این فصل - شرایط حاکم بر موقعیتی که فیلم طی آن مشاهده می شود - نشان می دهد که چگونه فضای حاکم بر محیط تماشای فیلم و تماشاگران می تواند بر فیلم سازان و فیلم هایی که می سازند و متقابلاً بر درک تماشاگران از فیلم اثر بگذارد.

مضامین و بسترهایی که فیلم بر اساس آن ها ساخته می شود

هیچ فیلمی از لحظه ای که چراغ های سالن سینما خاموش می شوند و دستگاه نمایش (پروژکتور) امواج لرزان نور را از خلال سالن تاریک روی پرده می اندازد یا موقعی که تلویزیون را روشن می کنیم و دیسک DVD را در دستگاه پخش قرار می دهیم شروع نمی شود. آن چه پیش از ساخته شدن فیلم جریان داشته و وضعیتی که موقع ساخته شدن فیلم بر جامعه حاکم بوده، بر نحوه شکل گیری فیلم و نمایش آن و در نتیجه بر نحوه درک تماشاگر از آن تأثیر می گذارد.

بیا بید سه نمونه مطرح کنیم که چگونه اطلاع از شرایط ساخته شدن فیلم می تواند به تماشاگر کمک کند تا فیلم را بهتر بفهمد. پیش از آن که فیلمی محصول اتحاد شوروی در دهه ۱۹۲۰ در برنامه ای شامل نمایش فیلم هایی از این دوره به نمایش درآید، شخصی روبه روی تماشاگران قرار می گیرد و حال و هوای سیاسی اتحاد شوروی در آن ایام را شرح

1. Fatal Attraction
2. The World of Apu

عرضه فیلم‌سازان از مسائل سیاسی و دینی و اجتماعی اثر می‌گذارد، در آن صورت، هنگام مشاهده فیلمی که سعی دارد چنین مسائلی مطرح کند، آن را بهتر می‌فهمند. تماشاگرانی که می‌دانند هر فیلم چه موقع، کجا و در چه شرایطی ساخته شده، احتمال بیشتری دارد که در بابت چه موقع فیلم‌سازان قواعد و قوانین جاری را رعایت کرده‌اند و چه موقع از رعایت آن‌ها سر باز زده‌اند. آنان به احتمال زیاد درک می‌کنند که بودجه فیلم چگونه بر نحوه ارائه راه حل‌های ممکن اثر می‌گذارد و تکنولوژی موجود در هر زمان و امکانات سمعی و بصری رسانه‌های رقیب و ابزارهای سرگرم‌کننده الکترونیکی چگونه فیلم را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

دیدگاه‌های اجتماعی و سیاسی

همیشه محدودیت‌هایی در مورد آن چه فیلم‌سازان می‌توانند نشان دهند وجود داشته و دارد. عوامل متعددی بر انتخاب موضوع‌ها اثر می‌گذارد و سپس وسعت و عمق و شیوه نمایش آن موضوع‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند. دو عرصه قدرتمندی که بر انتخاب و نمایش موضوع‌ها اثر می‌نهند، دیدگاه‌های رایج و حاکم اجتماعی و سیاسی هستند. سال‌های متمادی است که محققان مختلف سینما مسأله عرضه و نمایش موضوع‌های خاصی که در فیلم‌های سینمایی مطرح می‌شوند را مورد بررسی قرار داده‌اند؛ که از آن جمله باید به موضوع نقش جنسیت، تمایلات جنسی، طبقه اجتماعی، گروه‌های قومی، نژاد، مذهب و هویت ملی اشاره کرد. تلاش این محققان بر این بوده است که درک مخاطب را نسبت به این که طرح این مسائل چگونه می‌تواند باورها و ارزش‌های اعتقادی فیلم‌سازان و دست‌اندرکاران صنعت فیلم‌سازی در آن جامعه را به نمایش بگذارد، افزایش دهند. بنابراین همان طور که از بخش «منابع مطالعاتی دیگر» انتهای کتاب برمی‌آید، کتاب‌های زیادی در مورد نحوه عرضه سرخ‌پوستان، سیاه‌پوستان، آسیایی‌ها و آمریکایی‌های آسیایی‌تبار، اعراب، زنان، زنان دگرباش، مردان دگرباش و بسیاری از دیگر موضوع‌های به‌دفعات مطرح شده، در بازار وجود دارد. این مطالعات می‌تواند صرفاً روی سینمای رایج و بازاری روز

تصویر ۱-۱: نمایش عشق و احساسات رومانتیک در فیلمی هندی، ساخته شده در دهه ۱۹۵۰؛ در فیلم‌های هندی ساخته شده در دهه ۱۹۵۰، نمایش ابتدایی‌ترین نشانه علاقه زناشویی مجاز نبود و فیلم‌سازان برای نشان دادن عشق و احساسات زوج‌های عاشق، ناگزیر به شیوه‌ها و تمهیدات دیگری متوسل می‌شدند. در فیلم دنیای آپو (۱۹۵۸)، زن با نگاه خود، عشق و علاقه‌اش را به همسرش ابراز می‌کند.

آشنایی وجود ندارد، ممکن است اطلاعاتی مقدماتی در مورد آن در فیلم خود بگنجانند. در سراسر فهرست شیندلر^۱ (۱۹۹۳) میان نوشته‌ها جزئیاتی از اطلاعات تاریخی مفید در اختیار تماشاگر قرار می‌دهند. در ابتدای فیلم آلمانی زیردریایی^۲ (۱۹۸۱) و نسخه آمریکایی آن (۱۹۹۷) که هر دو را ولفگانگ پترسن ساخت، دو میان نوشته اطلاعات تاریخی مفیدی در مورد پس‌زمینه ماجرای فیلم در اختیار تماشاگر قرار می‌دهند. در میان نوشته اول چنین می‌آید: «نبرد برای کنترل اقیانوس اطلس به ضرر نیروهای آلمانی پیش می‌رود.» و در میان نوشته دوم می‌خوانیم «از ۴۰ هزار سرباز آلمانی که در جنگ دوم جهانی در نیروی دریایی این کشور خدمت کردند، ۳۰ هزار نفر جان خود را از دست دادند.» آن دسته از کانال‌های تلویزیونی که بیشتر فیلم‌های قدیمی نشان می‌دهند، مثلاً کانال «فیلم‌های کلاسیک ترنر» (TCM)،^۳ معمولاً پیش از شروع فیلم، اطلاعات مختصری عمدتاً از طریق گفته‌های یک مجری به اطلاع تماشاگران می‌رسانند.

وقتی تماشاگران می‌فهمند دیدگاه‌های اجتماعی و سیاسی حاکم بر جامعه بر نحوه

1. Schindler's List
2. Das Boot
3. Turner Classic Movies